

Nr 341.

Av herr **Nordenson**, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående omorganisation av de tekniska högskolorna m. m.

Kungl. Maj:t har i proposition nr 244 förelagt riksdagen förslag angående omorganisation av de tekniska högskolorna, i stort sett byggt på 1940 års sakkunnigas betänkande angående den högre tekniska undervisningen. I vissa avseenden har emellertid Kungl. Maj:t avvikit från de sakkunnigas förslag. Detta gäller främst beträffande organisationen av den centrala överinstansen för de tekniska högskolorna i Stockholm och Göteborg. I valet mellan ett kanslersämbete och en överstyrelse hade de sakkunniga stannat för det senare alternativet, och avgörande därför hade varit å ena sidan vanskligheten för en man att förvärva tillräcklig överblick över den tekniska utvecklingens olika områden och å andra sidan önskvärdheten av en nära personlig kontakt med näringslivet och den tekniskt-vetenskapliga forskningen. De sakkunniga ha vidare ansett, att överstyrelsens samtliga ledamöter, inalles 9, skulle utses av Kungl. Maj:t, ordföranden (preses) utan föregående förslag, övriga ledamöter däremot efter förslag av olika för högskolans verksamhet intresserade organ. Sålunda skulle vartdera lärarkollegiet ha att föreslå en ledamot samt vetenskapsakademien och lantmäteristyrelsen likaledes var sin ledamot. De 4 återstående styrelseledamöterna skulle utses efter förslag av de avdelningsråd, som föreslås komma att upprättas vid högskolorna. Två ledamöter i överstyrelsen skulle speciellt representera västsvenska intressen.

I så måtto har Kungl. Maj:t även i enlighet med flertalet remissinstansers yttranden accepterat de sakkunnigas förslag härutinnan, att en gemensam överstyrelse förordats. Vad åter gäller dess sammansättning har Kungl. Maj:t föreslagit, att densamma skall bestå av tio ledamöter, alla utsedda av Kungl. Maj:t. Vetenskapsakademien, ingenjörsvetenskapsakademien, svenska teknologföreningen, Tekniska samfundet i Göteborg och Sveriges industriförbund skulle äga rätt att föreslå en ledamot vardera. De båda rektorerna vid tekniska högskolorna skulle vara självskrivna ledamöter i stället för att — såsom de sakkunniga föreslagit — lärarkollegierna vid högskolorna skulle äga rätt att föreslå en ledamot vartdera. Överstyrelsens ordförande (preses) och ytterligare en ledamot skulle utses av Kungl. Maj:t utan föregående förslag. Slutligen skulle innehavaren av den av Kungl. Maj:t föreslagna nyinrättade befattningen såsom administrativ byråchef hos överstyrelsen vara självskriven ledamot.

I ett av remissyttrandena har förordats direkt representation för näringslivets

viktigaste branschsammanlutningar, vilket emellertid departementschefen tagit avstånd från. Även om näringslivet enligt mitt förmenande borde beredas ökad representation i överstyrelsen, torde likväl bärande skäl kunna åberopas för Kungl. Maj:ts ståndpunkt i detta avseende. Därest det förslag, som framförts, genomfördes, skulle detta medföra en icke oväsentlig utökning av antalet ledamöter, varigenom överstyrelsen skulle kunna bli en alltför tungrodd organisation. Vidare skulle en gränsdragning mellan de olika sammanslutningarna allt efter deras vikt och betydelse ändock bli nödvändig, vilket säkerligen skulle kunna vålla stora svårigheter och detta även ur den synpunkten, att resp. branschens inbördes betydelse säkerligen kommer att växla under utvecklingen. Frågan om ökad representation för näringslivet torde därför böra lösas på annat sätt.

Beträffande den av Kungl. Maj:t föreslagna sammansättningen av överstyrelsen må till en början framhållas, att det icke torde kunna anses lämpligt, att de båda tekniska högskolornas rektorer skola vara ledamöter av överstyrelsen, dels därför att den ene rektorn icke bör sitta och votera i frågor, som endast angå den andra högskolan, och dels därför att rektor i sådana fall, då han i sitt lärarkollegium representerar en minoritetsuppfattning, kan komma i ett besvärligt motsatsförhållande till detta genom sin verksamhet inom överstyrelsen. Detta skulle menligt kunna inverka på det nödvändiga goda samarbetet dels högskolorna emellan och dels inom resp. högskola. Därför synes i stället böra genomföras den av de sakkunniga i detta avseende föreslagna ordningen, att lärarkollegierna föreslå var sin representant. Därigenom vinnas även anknytning till den nuvarande ordningen, enligt vilken lärarkollegiet vid varje högskola har att upprätta förslag till en ledamot i högskolans styrelse.

Vidare ha de sakkunniga förutsatt, att för överstyrelsens sekreterare torde till en början halvtidstjänst vara tillräcklig för att fullgöra honom åliggande uppgifter. Med denna befattning, på vilkens innehavare borde ställas krav på viss juridisk administrativ kompetens, skulle följa ett årligt arvode av 8 000 kronor utan rätt till dyrtids- och kristillägg. Kungl. Maj:t har ansett sig böra skärpa kvalifikationskraven på denna befattningshavare samt bl. a. med hänsyn därtill förordnat, att i stället för den ifrågavarande sekreterartjänsten inrättas en befattning såsom administrativ byråchef i lönegraden A 30, vilken även bör ingå såsom ledamot av styrelsen. Intill dess närmare erfarenheter vunnits angående omfattningen av överstyrelsens och denne tjänstemans arbetsbörda, torde det enligt mitt förmenande icke vara motiverat att frångå de sakkunnigas förslag om halvtidstjänstgöring för sekreteraren och ett fixerat arvode för honom. Åtminstone inom den närmaste tiden torde det vara ett slöseri med arbetskraft att inrätta denna befattning såsom heltidstjänst, då de väntade arbetsuppgifterna icke motivera något dylikt. Vid en lösning i enlighet med de sakkunnigas förslag vinnas även en icke obetydlig kostnadsbesparing. Skulle det så småningom visa sig nödvändigt att inrätta befattningen såsom heltidstjänst, kan givetvis riksdagen vid en senare tidpunkt taga ställning därtill. Med hänsyn till denna befattningshavares ställning såsom överstyrelsens

tjänsteman torde det vidare icke kunna anses lämpligt, att han skall vara ledamot av överstyrelsen. Denne bör icke beredas möjlighet att i voteringshänseende inverka på dess beslut, vilka ju kunna beröra honom själv och hans ställning inom överstyrelsen. Han bör i stället tjänstgöra såsom föredragande inom överstyrelsen utan beslutanderätt men givetvis med rätt att deltaga i överläggningarna och framställa förslag.

Ett genomförande av det här framförda förslaget skulle minska antalet ledamöter i överstyrelsen med en till nio. En dylik minskning till det av de sakkunniga föreslagna ledamotsantalet torde vara motiverad genom erfarenheterna från de nuvarande styrelserna, enligt vilka det visat sig mycket svårt att samla ett stort antal upptagna män till sammanträdena. Ju mindre en församling är desto smidigare kan den arbeta och fylla sin funktion. Det är också sannolikt, att känslan av ansvar inför uppgiften växer, om församlingen är förhållandevis liten. Ytterligare en fördel med en mindre överstyrelse är givetvis att kostnaderna i samma mån kunna nedbringas.

Därför föreslås,

att riksdagen vid behandlingen av Kungl. Maj:ts proposition nr 244 måtte uttala sig för en sammansättning av överstyrelsen för de tekniska högskolorna i enlighet med vad ovan anförts.

Stockholm den 11 maj 1946.

Harald Nordenson.
